DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 4
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 4)

1. Bir öğrenci, Türkiye Selçuklu Devleti'nin Anadolu'da yaptığı iki savaşı karşılaştırmak için aşağıdaki tabloyu hazırlamış, bazı hücreleri boş bırakmıştır.

Ölçüt	Miryokefalon Savaşı (1176)	Kösedağ Savaşı (1243)
Karşı karşıya gelen taraflar	Türkiye Selçuklu Devleti – Doğu Roma (Bizans)	Türkiye Selçuklu Devleti – Moğollar
Savaştan önce Türkiye Selçuklu Devleti'nin durumu	①	İç sorunlar ve Babaîler İsyanı yüzünden zayıflamıştı.
Savaşın sonucunu belirleyen taktik ya da gelişme	②	③

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Tablodaki ①, ② ve ③ numaralı boş hücreleri uygun bilgilerle doldurunuz.

1.2. Tablonun "Savaştan önce Türkiye Selçuklu Devleti'nin durumu" satırını dikkate alarak iki savaşın Türk tarihinin seyrine etkilerinin neden zıt yönde olduğunu her savaş için ayrı ayrı açıklayınız.

2. Bir tarih öğretmeni, Büyük Selçuklu ordusunun zaman içindeki gelişimini tartışmak için aşağıdaki iki kısa metni hazırlamıştır (kurgusal metinler).

> ***Kaynak A · Devletin kuruluş yılları*** *Selçuklular bağımsız bir devlet kurmaya çalışırken ordunun gövdesini, beylerinin çevresinde toplanan Türkmen boyları oluşturuyordu. Askerler onar, yüzer ve biner kişilik birlikler hâlinde düzenlenir; seferlerde orduyu hükümdar bizzat yönetirdi. Savaşlarda düşmana asıl darbeyi ok ve yayla donanmış atlılar vururdu.*
>
> ***Kaynak B · Devlet kurumsallaştıktan sonra*** *Devlet yerleşik bir düzene kavuştukça sultanın çevresinde, sarayda yetiştirilmiş, sürekli görev yapan ve maaş alan askerlerden kurulu bir birlik belirdi. Ülkedeki bütün topraklar devletin sayılmaya başladı; bir bölgenin vergi gelirini alan kişi, karşılığında savaşa her an hazır asker beslemek ve o bölgenin güvenliğini korumakla yükümlüydü. Bu yolla beslenen askerler*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> *zamanla ordunun en kalabalık kısmını oluşturdu. Türkmen boyları ise daha çok sınır boylarında akın yapmakla görevlendirildi. Bununla birlikte birlikler yine onlu düzene göre ayrılıyor, seferlerde ordunun başında sultan bulunuyor, düşman saflarını atlılar yarıyordu.*

İki kaynağı karşılaştırarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Kaynak A ile Kaynak B'yi karşılaştırarak ordu teşkilatında süreklilik gösteren unsurları ve Kaynak B'de ortaya çıkan yeni kurumları aşağıdaki tabloya yazınız. Yeni kurumları kitabınızda geçen adlarıyla belirtiniz.

Unsur türü	Unsurlar
Süreklilik gösteren **iki** unsur	
Değişim gösteren **iki** kurum (adlarıyla)	

2.2. Kaynak B'de anlatılan değişikliklerin sultanın merkezî otoritesine etkisini **iki** yönüyle açıklayınız.

3. Bir lise öğrencisi, Türkiye Selçuklu Dönemi'nden kalma yapıların bulunduğu bir Anadolu şehrini gezdikten sonra defterine aşağıdaki notları almıştır.

> ***Gezi defterinden (kurgusal)*** *"Gezimize, ustalıklı taş işçiliğiyle yapılmış bir anıt mezarla başladık. Rehberimiz, bu tür anıt mezarları İslam dünyasında ilk kez Türklerin yaptığını anlattı; bazı uzmanlar, Türklerin Türkistan'da içinde yaşadıkları çadırların biçiminin bu yapılarla taşa aktarıldığını düşünüyormuş. Ardından bir medreseye geçtik. Taç kapısı geometrik desenler, kıvrık dallı bitki motifleri ve hat sanatıyla yazılmış yazı kuşaklarıyla bezenmişti; içerideki kubbenin eteğinde yer yer çini kaplamalar duruyordu. Medresenin bir odasında, vakfedilmiş kitapların saklandığı bir kütüphane varmış. Rehber, şehirdeki kervansarayda ve bir dergâhta da kitap dolapları bulunduğunu, bu kitapları yalnız medrese öğrencilerinin değil, şehirde okumak isteyen herkesin kullanabildiğini anlattı."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Defterde anlatılan yapılardan hareketle Türkiye Selçuklu sanatının Anadolu'nun **Türkleşmesine** ve **İslamlaşmasına** katkısını, her biri için defterden **bir** kanıt göstererek ayrı ayrı açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3.2. Defterde kütüphanelerin bulunduğu yapıları ve bu kütüphanelerden kimlerin yararlandığını dikkate alarak vakıf kütüphanelerinin Anadolu'da bilginin yayılmasına etkisini **iki** yönüyle açıklayınız.

4. Bir öğrenci, Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair tartışmaları araştırırken aşağıdaki kartı hazırlamıştır.

> ***Araştırma kartı*** *Amerikalı gazeteci Herbert Adams Gibbons, 1916'da yazdığı kitapta Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu açıklamak için kendine bazı sorular yöneltmiştir. Bu sorulardan üçünü kendi cümlelerimle aktarıyorum:*
>
> *I. Öteki Anadolu Türklerinden ayrılan ve reislerinin adıyla anılan bu topluluk gerçekte kimlerden meydana geliyordu?*
>
> *II. Bu topluluğun bir geçmişi var mıydı?*
>
> *III. Bu topluluk en baştan bir devlet kurmayı mı amaçlamıştı?*
>
> *Gibbons, kitabının ilk bölümüne Osman'ı tarihte yeni bir ırkın ortaya çıkışıyla birlikte anan bir başlık koymuştur.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

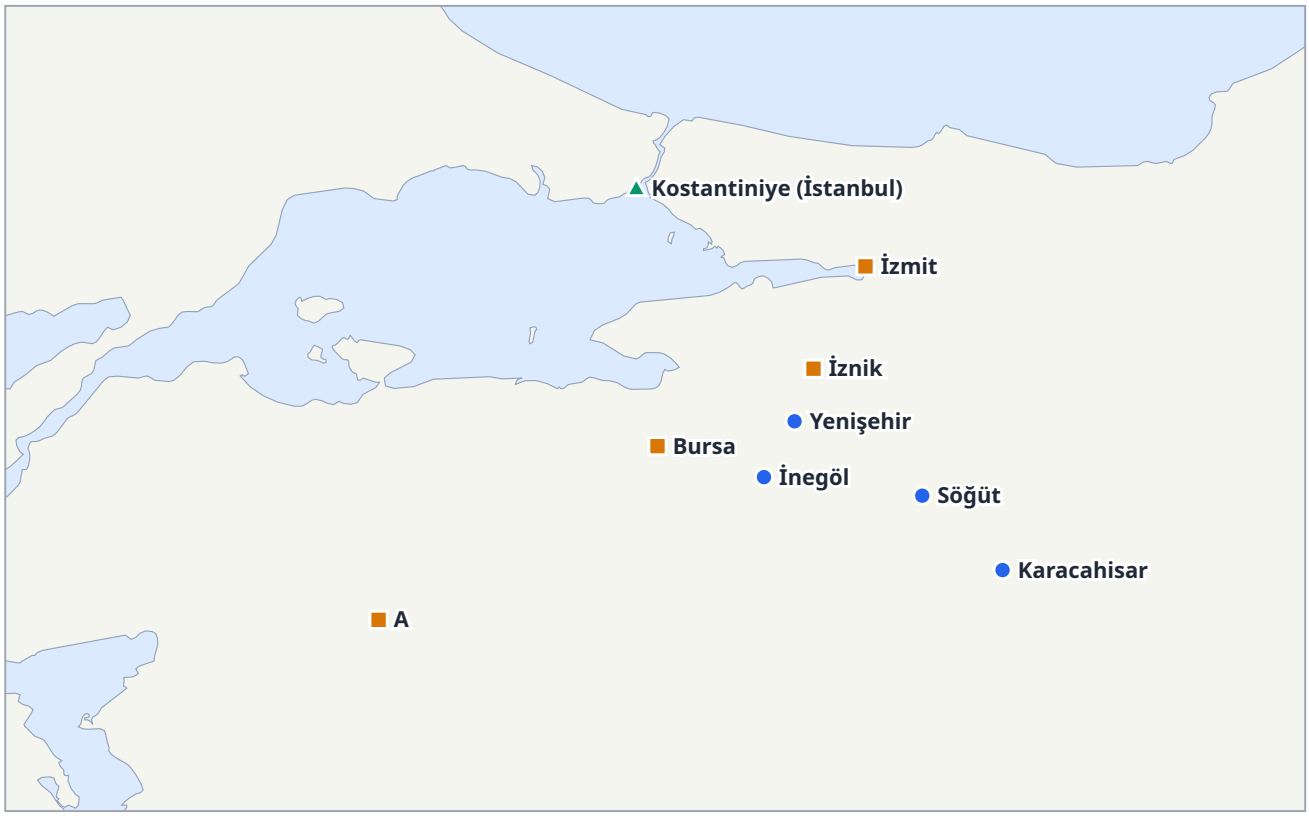
4.1. Karttaki I. ve II. soruların her biri, araştırmaya başlamadan önce kabul edilmiş bir varsayım taşımaktadır. Bu varsayımları ayrı ayrı belirleyiniz ve Gibbons'ın kitabının ilk bölüm başlığıyla ilişkisini açıklayınız.

4.2. Karttaki III. soruya Halil İnalcık'ın görüşüne dayanarak bir cevap yazınız; cevabınızda İnalcık'ın yararlandığı eseri ve bu eserden **iki** bilgiyi belirtiniz. Ardından bu cevabı, Paul Wittek'in Osmanlı Beyliği'nin dünyaya hâkim olma düşüncesini **ne zaman** benimsediğine dair görüşüyle karşılaştırınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5. Şekil 1'de Osman Bey ve Orhan Bey dönemlerinde Osmanlı topraklarına katılan bazı yerler gösterilmiştir. Haritada **A** ile gösterilen yer, Balıkesir ve çevresini yöneten bir Türk beyliğinin topraklarıdır; bu topraklar 1345'te Osmanlı ülkesine katılmıştır.

Şekil 1. Osman Bey ve Orhan Bey dönemlerinde Osmanlı topraklarına katılan bazı yerler

Taban harita: Natural Earth (kamu malı). Konumlar yaklaşık.

Bir müzenin XIV. yüzyıl salonundaki tanıtım panosunda ise şu bilgi yer almaktadır (kurgusal pano metni):

> *Aynı yüzyılın ortalarında Boğazların Avrupa yakasındaki tablo bambaşkaydı. Sırp ve Bulgar krallıkları dağılmış, her feodal bey yalnızca kendi bölgesinde söz sahibi olmuştu. Osmanlı ilerleyişinden çekinen bazı feodal beyler ise birbirleriyle anlaşıyor, kimi zaman Doğu Roma'yı ya da Avrupa'dan başka güçleri de yanlarına alıyordu.*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. Haritada A ile gösterilen beyliğin adını yazınız. Şekil 1'deki Bursa, İznik ve İzmit ile A'yı, Osmanlıların bu toprakları **kimden aldığı** bakımından karşılaştırarak 1345'teki gelişmenin Osmanlı genişlemesinde ortaya çıkardığı değişikliği açıklayınız. Ardından bu değişikliğin XIV. yüzyılın sonraki yıllarında da sürdüğünü kitabınızda yer alan **bir** örnekle gösteriniz.

5.2. Panoya göre Balkanlardaki siyasi durumun Osmanlıların ilerleyişini **kolaylaştıran** ve **yavaşlatan** birer yönünü açıklayınız.

6. Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

> ***Bir tarih sunumunun notlarından (kurgusal)*** *Yıldırım Bayezid'in oğulları Süleyman, Musa, İsa ve Mehmed Çelebiler arasında yıllarca süren taht mücadelesi, 1413'te Mehmed Çelebi'nin I. Mehmed adıyla Osmanlı tahtına çıkmasıyla sona erdi. Yeni hükümdarın ilk işi, Rumeli'deki Osmanlı otoritesini sağlamlaştırmak oldu. Ardından Anadolu'ya seferler düzenledi: İzmir'i Aydınoğulları'nın elinden alarak Osmanlı topraklarına kattı, Karamanoğulları'nı yenilgiye uğrattı, Hamidoğulları ile Candaroğulları'nı Osmanlı hâkimiyeti altına aldı. 1421'de öldüğünde geride yeniden birleşmiş bir ülke bırakmıştı. Bu yüzden I. Mehmed, "Osmanlı'nın ikinci kurucusu" olarak anılır.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Metinden I. Mehmed'in biri **taht mücadelesiyle**, diğeri **Anadolu'daki topraklarla** ilgili **iki** icraatını seçiniz. Her icraatın devletin hangi durumunu değiştirdiğini belirterek "Osmanlı'nın ikinci kurucusu" nitelemesinin yerinde olup olmadığını değerlendiriniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6.2. Metinde I. Mehmed'in önce Rumeli'deki otoritesini sağlamlaştırdığı, sonra Anadolu'ya yöneldiği belirtilmektedir. Bu sıralamanın gerekçesini, Fetret Devri'nde Osmanlı topraklarının Rumeli'de ve Anadolu'da yaşadığı farklı durumla ilişkilendirerek açıklayınız.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif